

(PAPP ÁRPÁD BOLGÁR MŰFORDÍTÁSAIRÓL)

Papp Árpád világirodalmi tájékozódásának éppen fő irányába esett az a bolgár költészet, amely az ó- és újjörög szomszédságában számára még 'innen' volt. Somogyország templomtornyai és az athéni Akropolisz között sorsszerűnek bizonyult a kaposvári költő találkozása Bulgária kincseivel, szellemi örökségével, – remekbeszabott műfordításai bizonyítják ezt.

Papp Árpád, ott, az Arda partján kortárs költőkkel találkozott, míg a környék természeti szépségeivel, régi kőhidaival és középkori romjaival ismerkedett. Sokemeletes szállodában kapott szobát. Onnan gondolt haza. Szülőföldjén, Kaposváron a következő esztendőben látott napvilágot egy magyar nyelvű verses antológia bolgár (kardzsali) költők műveiből. Laczkó András szerkesztette ezt a *Rodopei üzenet* című könyvet, amelybe hat hazai alkotó műfordításai, magyarított verses opuszai kerültek. Bede Anna, Fodor András, Kerék Imre, Király Zoltán és Szirmay Endre alkották Papp Árpáddal együtt az igényes szellemi vállalkozás csapatát. Azóta a könyv nem csupán kordokumentum.

E kiadvány számára Jordan Milev, Peter Vaszilev, Nádzsi Ferhadov, Ivaljo Balabanov, Mihail Ivanov, Vildan Barjamova, Fikrija Szalifova költeményeit és Georgi Dacsev prózáját ültette át Papp Árpád – itt-ott még a somogyi tájnyelv elemeit is fölhasználva – anyanyelvünkre. (A hét költő tizenöt verséből – minimális belejavításokkal – hatot 1987-ben válogatott műfordításai között is megjelentetett. (*Ezer arc, egy álarc mögött*. Kaposvár. 1987.)

Jordan Milev (1933-ban született Altimirban) *Domb, asszonnyal* című költeménye egyszerre idéz időtlen bolgár tájat és abba belépő modern férfit, aki már eleve arra született, hogy örökös időzavarban éljen:

Kanyar.

Aztán a domb, rajta asszony.

Áll csak, és nézi rezzenetlen,

mint hajszollak, sebesség.

Mindnyájan hajszolunk, Idő;

futnak a felhők – könnyeinkkel csordulásig,

futnak a napok – emlékeinkkel viselősek,

futnak a lányok – el, messze, csókjaimmal.

Csupán ott,

*emlékezetem magasán,
nem mozdul az az asszony;
nézi csak, nézi,
ahogy utamat egyre, rohanva róva
próbállak megelőzni, Idő –*

én, évszázadoknak hosszútávfutója.

A 20. századi költő gépkocsit vezet, és nem felel meg néki a hagyományos zsánerkép: az asszony a tájban. Még csupán egy korsót vagy egy paraszti munkaeszközt sem ad a kezébe. A vers utolsó sorában az autóját sem említi, sőt:

az út (s),

az idő (t)

és a sebesség (v)

hármasszoros egységéből is már csupán az idő érdeklődik. Nem méterben és secundumban, sem nem kilométerben, hanem csakis évszázadokban számol a maga erejéből a hosszútávfutók magányosságával. Az asszony az egyedüli valóság, aki „nem mozdul” a csupa dinamikával telítődött képen. Bár egyetlen szóval sem utal moccanatatlanságán kívül szakralitásra, mégis az ikonok aranyával dicsőséges Világszülő Szűzanyát juttatja így az olvasó eszébe, magát a Pantokrátort, a Megtartót tartó Máriát.

Milev verseit a *Rodopei üzenet* című antológiában Peter Vaszilev költeményei követik. A *Papmporovóban* című üzenetről is sejthető volt, hogy nem egyszerű látképet keretez be a költő, aki az ottani tájat festette meg. S hogy a lírikus bele fogja rajzolni a saját portréját is a hegyek közé...

Pamporovo Európa legdélibb síterepe. Magasan fekszik, akár Delfi Görögországban, hegyi paradicsom, örökzöldje fogadja téli hófehérben is az odalátogatókat. Jellemző a 20. századi költőre, hogy ebbe a mesebeli tájba is magával cipeli világféltő aggodalmait, amiktől nem szabadulhat. Illyés Gyula *Nem menekülhetsz* című versével rokon témára lelt Papp Árpád, amikor Peter Vaszilev versének fordítását szabta magának feladatul.

*Gondoltam, itt az óriásfenyők közt,
gondjaim megcsitulnak,
elrejt a zöld vadon
előled,
fájdalom.
Végre – kimenekülök
önmagamból,*

s koromból!...

*...El tőlem, gond, világ-karambol!
heverek csak a fűben, hanyatt,
hullongó csillag-por alatt...*

*De hát –
hiú ábránd!
A világ csupa görcs...
S ezek a fák, itt körülötte,
nem is fenyők –
katonai rakéták.*

*Mivel csapjam be nyugtalanságomat?
A cigaretták folyvást parázslanak,
s megint csak így – nyilaló halántékkal
két öklöm között –
talál a nap.*

Azokban az esztendőkből a bolgár költőket s az őket fordító magyar pályatársaikat is a fegyverkezési versenyre épített béke aggasztotta, sőt, a világegés réme. Nem csoda, hogy a békés dél-bulgáriai tájban a hatalmas fenyők a modern hadászat legveszedelmesebb fegyvereire, az ágaskodó rakétákra emlékeztette a kis időre megbújni akaró, kikapcsolódás után vágyódó művészeket. Az életfából halálfa lett. Nem az eget és a földet kötötte össze, s nem az öröklét remény-zöldjét hirdette már, de a pusztulást, a pusztítást. Péntek Imrének – Papp Árpád kortársának – még a szerelmes versébe is belopódzott ez a hírhedt hangulat, a lehető legszemélyesebb terébe: „aludj, annyi fegyver őriz / lucsok az álmod csepegő víz / ás betöltetlen vermet / halálodnak félelmeidnek”. (*Éjféle pályaudvar*. Bp. 1974. 60. p.)

Papp Árpád szülőföldjén, Somogyjádön 1967-ben mutatta be a helyi általános iskola Illyés Gyula oratóriumát, amely az atomháború rémképeiről szólt. (Az *éden elvesztése* címmel írta Illyés e művét Stamler Imre és Tokaji Lajos felkérésére a somogyjádi diákszínpad használatára.) Juhász Ferenc lefordította-átköltötte 1969-ben Gregory Corso híres hosszúversét ama bombáról. Annak a kornak szorongásai igen lassan oldódtak csak az évtizedek során, s máig nem múlhattak el teljesen a földért és a kultúráért felelős gondolkodókból.

A versben szóló költő testbeszédjét az egész világ érti. Rodin *Gondolkodója* jobb kezével, annak is kézfejjével támasztja alá gondtól és gondolattal terhes szobor-fejét. Ady Endre is csak bal tenyerének behajlított ujjait használta, nem görcsösen szorított öklét, hogy minél egyenesebben nézhessen az őt fényképező Székely Aladár műtermi fotómasinájába. Peter Vaszilevnek valósággal önnön öklei vaspántként fogják össze halántékát.

Papp Árpád szép magyar verset ad cserébe az eredeti bolgár költeményért. A kaposvári költő ugyan a hetvenes években saját verseiből számúzta a rímeket, ám itt olyan bravúros összecsengéseket keres és talál a sorvégeken, amelyeket akár Kosztolányi Dezsőnek is tulajdoníthatnánk. ('Koromból' – 'világkarambol'.) Kosztolányi Dezső olasz és latin műfordításai voltak tárgyai Papp Árpád egyetemi szakdolgozatának, amelyet tanárának, Kardos Lászlónak adott be bölcsész-tanulmányai végén. (Fenti versének kiadástörténetéhez tartozik, hogy 1987-ben Papp Árpád nem válogatta be *Ezer arc...* című műfordítás-kötetébe.)

Költőnők, bolgár poetrinákkal ismerkedhetünk meg, ha Papp Árpád a tolmács. Vladan Bajramova és Fikrija Szalifova lírájának rokonszenves hangja a bizonyosság arra nézve, hogy Orfeusz dalszerző utódai között mindig és mindenütt a legkiválóbb költő-férfiakkal egyenjogúak a tehetséges verselő asszonyok Szapphótól Baumberg Gabriellán és Szendrey Júliánt át Emily Dickinsonig. Ha Jordan Milev verset írhatott az időben távfutó lírikus magányosságáról, Vildan Bajramovát is megillette a jog és a lehetőség, hogy maradandó sorokat hagyjon ránk saját nemének komisz, de szépen viselt létélményéről (*Magános nő*):

*Szép arcán bánat sejlik, névtelen,
nagy szeme mindig könnyörgő, ijedt.
Szinte sorsa, hogy mindig szép legyen,
tőle elvárják ezt a többiek.*

*Altatókkal telnek az éjszakái,
egyedül él és vár csak, egyre vár;
s bárhogy szeretné – kénytelen belátni,
nem akar öregedni a világ.*

*És minden társasága – egy üres szék.
A szíve gyakran elszorul, nehéz.
Keserű pirulákra szótlan esték.
felvillanyozza minden csengetés.*

*Körülotte sok álom, tarka párna,
a lépcsők léptek... Hátha... csupa fül.*

*S a gyertyák, székek várnak, egyre várnak,
a tűz vacogni kezd,
a gazdátlan maradt kávé lassan kihűl.*

A bolgár költő akár maga tapasztalta meg a magányt, akár empátiája révén rajzolta meg a magányos nő alakját a szoba-falak közé örökös várakozásba zárva, igen bátor tettet hajtott végre azzal, hogy egy közösségnek mondott társadalomban az elhagyatottság ilyen fokáról beszélt, szinte szemtelenül-fiatalon. (1956-ban született.) S arról, hogy ezt viselni, elviselni – az egész értelmeknek nevezett létezésben – nem lehet a folyamatos megsebződések nélkül. Ahelyett, hogy otthont szőne maga köré egy nő, s ő maga lehetne a világ gyógyszere, éjszakai gyógyszerekre, s nappali stimuláló kávékra van szüksége. Utóbbi forró és illatos ital, ami annyira hozzátartozna egy meghitt beszélgetéshez: kihűl. Drámaian, igen komoly értékvesztésekről számol be a költemény. Bátor a szomorú hangja, bátrabb a korszak lelkesítő ideológiákat harsogó férfiak ontotta irodalmánál. A műfordító és a költő Papp Árpád igen tisztelte a Penelopéhoz hasonló magános asszonyokat, akik várakozásban hozták meg gyümölcseiket. (Czipri Éva költő tragikus sorsáról és komor-szép költészetéről prózában emlékezett meg.) Azt pedig, hogy a modern idők dehumanizált körülményeket is teremtenek, szintén beleírta a saját költeményeibe. A *Metszéspontok* című hosszúversének következő részlete testvériesül Bajramova strófáival:

*furcsa kor ez
nappal doppingszerek, éjszaka altatók*

A másik bolgár költő, Fikrija Szaifova, (ő Bajramovánál is – hat évvel! – fiatalabb) a hazaszeretet versét írta meg, mégpedig az őszinteség olyan fokán, amely valóban csak a szerelemhez mérhető. A *Rodope* című keretes költeményben a hangütés és a berekesztés egyként ugyanazt a vallomást tartalmazza „És én újból szeretni foglak...” Nem arról van szó, hogy eddig nem szerette a szerző a rodopei tájhozát, s feltételeket szabod, hogy mikor fogja majd megint szeretni kedves vidékét, ellenkezőleg, ahogy az évszakok mennek, s visszaköszönnek, a csillagászati körforgásban mindig megújul Szalifova szülőföldje iránt érzett szerelme:

*És én újból szeretni foglak –
múltán jeges, téli napoknak,
tüstént forró napoknak,
Rodope!*

*Sárgáll újból a som virága,
piroslik ért gyümölcscsel ága,*

*és sűrű diófa-árnyon,
puha szőnyegen, könnyű álom
hívogat csöndben: itt pihenj meg!
zöld kis arcát a leveleknek
kiüti apró rózsaszepelő,
tuskón kinő, hízik a tapló,
záporban piros tetőcserepek,
gödrös úton egy szekér nyekereg,
az ég sugaras, bölcs derű,
hintegeti magvát a fű,
homlokuk ráncolják a sziklák,
a gyökér földbe rejti titkát
forgásában az évszakoknak –*

és én újból szeretni foglak.

A Rodope-hegység világát, a a civilizációtól még érintetlen idilljét festi meg a költő megannyi élénk színnel, zölddel, pirossal és sárgával. A szomszédos görög kultúra Déméter-Földanyához kapcsolódó hagyományai és a bolgár kereszténység körmenet-képzetei – utóbbiak a húsvéti feltámadás ünnepével szinkronban kimondatlanul is – jelen vannak Szalifova panteizmusában. A nemzetközi barátság jegyében a két megye (Somogy és Kardzsal) korifeusai feltehetően az új mítoszt kialakításán fáradoztak, így *Rodopei üzenet* című antológia oldalain eltörölték a múltra való utalásokat a szavak szintjén, ám a költők képalkotásaiba óhatatlanul beszüremkedett megannyi sok évszázados vagy régibb archetípus. Fikrija Szaifova tavaszi flórái között ott tudjuk az orfikus hagyományt, a Rodopétól Orfeusz alakja elválaszthatatlan maradt. (Igen hiányzik hárfás alakjának hangsúlyos szerepeltetése e kiadványból! Holott a korabeli útikönyvek sem mulasztották el, hogy legalább az Orfeuszról elnevezett rodopei hotelről és modern bárjáról fotót közöljenek.) Ugyanígy, vagy még annyira sem lehetett a Húsvét ünnepkörét témául választani. Am így is sugárzó – tételes utalások híján is – a feltámadási ünnepek lelkisége. A melengető évszakok visszatérte ugyanis olyannyira szakrális, hogy a műfordító a tavaszi lélek-ittasságot csak kancsalrím alkalmazásával képes érzékeltetni. A magyar költészetben akkor csendültek föl a kancsal-rímek, amikor a versben beszélő a fájdalmát vagy az eufóriáját már alig tudta elviselni. Az *Ómagyar Mária-siralomban*: 'kínzatol' – 'veretel', Kosztolányi *Szeptemberi áhítatában*: 'szőlő' és 'szóló' szerepel. Papp Árpád fordításában: 'szepelő' és 'tapló'.

*zöld kis arcát a leveleknek
kiüti apró rózsaszepelő,*

*tuskón kinő, hízik a **tapló**...*

Hogy a hagyományok elhagyása, vezérelt kiiktatása milyen és mekkora fájdalommal jár, azt Szergej Jeszenyin tudatosította Oroszöldön először. Elsiratta a kiscsikókat, amelyek nem vehették föl a versenyt a gőzmozdonyokkal egy olyan korban, amely a voluntarizmust helyezte előtérbe, nem egyszer a legalapvetőbb élettisztelet megkerülésével. Ezt már valóban férfihangon lehetett csak kidalolni, s elsősorban – nyilván – azok a költők tudták hitelesen és bátran, akik a faluközösségekből kerültek a nagyvárosokba. Világjelenség volt a munkaerőnek ezen irányú vándorlása, s a kényszerből nem kicsit divat is lett. A parasztszármazékok személyes tragédiájukkal fizettek nem egyszer azért, hogy a petróleumlámpák mellől a kivilágított, forgalmas sugárutakon lépdeltek munkanapjukat ledolgozva szállásuk, lakótelepi új otthonuk felé, amelyben nem lelték helyüket. A cserszegtomaji Szabó István, a bazsi Simon István, az iszkázi Nagy László nem vihette a fővárosba magával azt a biztonságérzetet, amit vidékiként még magától értetődően birtokolt. A nagyvárosi férfigagányt az az Ivajlo Balabanov jelenítette meg *Parasztok a városban* című költeményében, aki egy Kardzsali megyei faluban (Huhlában) született (1945-ben), s Haszkovóban lett újságíró a nyolcvanas években.

Balabanov versének dél-kelet-közép-európai embertípus a hőse, aki azért akár mexikói vagy kínai is lehetett volna:

*Nagyon fáj, amikor finom körömráspolyokkal
rendbe kellett szedniünk behasadozott szavainkat,
szilánkos élű bazalt-szavainktól megválnunk fáj nagyon;
és olyan nevetségesek voltunk a városi öltönyökben,
s ahogy törődött, kukacos cseresznyére alkudoztunk a piacon.
Fáj látni mint terelik vágóhídra csont és bőr ökreinket,
fűszámaradékkal a szájuk szögletében,
s fáj, mikor láttuk: falunk felé rohannak dübörögve
a jéggel vemhes felhők fönt az égen.
Fáj látnunk, amikor goromba
szenesember agyba, főbe verte az ártatlan lovacskát,
s pálinkás szójárással szidta, s mint reszket szegény pára,
s az is, hogy nem hasas cserépedényből, hanem metszett pohárból
kellett innunk a bort, ég s föld között, kis erkélyeken szorongva.
S hogy megecetesedtek édes dalaink... Így volt.
Hiába: fáj! fáj!
s hogy arcunk színt cserélt – fakó-fehér.*

De azért – a bőrünk alá húzódott keményedésekkel:

*hamu alatt parázssal
megismerhettek minket, falusiakat – ránk vall,
ahogy kíváncsi szemmel vizslatjuk a nyárfát:
vajon csakugyan hosszú lesz a tél?...*

Világjelenség volt tehát, hogy Latin-Amerikától Európán át Oroszorszáig a parasztságsággal koronként méltánytalanul, sőt embertelenül bántak mindazok, akik éppen a földművesek munkájára építhették életvállalkozásaikat. Nem egy országban mára eltűnt ez az osztálynak sem minősített társadalmi réteg. A francia költők közül André Frénaud állt pártjukra remekművel – *Parasztok* című versét Illyés Gyula fordította magyarra. 1968-ban jelent meg a *Nagyvilág* című folyóirat hasábjain, s még ugyanabban az esztendőben a *Háromkirályok* című Frénaud-kötetben. Papp Árpádnak, Móser Zoltánnak, a Kilencek költőinek s még sokaknak meghatározó olvasmányélménye maradt ez a költemény: „...az örök szívósság, az örök munka / talaján rügy és fagy és köd alatt / föltúrt ingujjban, másként gyász-szín ruhában / meddig a szem lát, terjed, titkon / a szenvedés...”

Simon István 1974-ben örökíti meg a vidékről a nagyvárosba segédmunkásnak elszegődött földműves általa oly gyakran látott, s mindig ismerős képét: „Mint a szántáson, legelőn, / valami itt is vele jön: / mellette fut, ebként üget / a jeszenyini rémület.” Mintha Anteusz végzetét is magunk előtt látnánk a flaszteron, ahol a mitikus hős mert nem érintheti Föld-anyácskáját, elveszíti erejét a további harchoz. (Héraklész fölkapja, s a levegőben végez vele.)

A költő és műfordító Papp Árpád számára igen volt a parasztság sorsa, mert nem csupán személy szerint érintette származása révén, de azt vallotta, hogy kultúra-teremtő és -megtartó erő a földművesé. Lám, nem csupán Magyarországon, de Göröghonon innen, Bulgáriában is. Balabanov hétszer jajdul föl versében a 'fájt', 'nagyon fájt', 'fájt nagyon' múlt idejű igelakokkal, amelyek pilléreként tartják a panaszokból épített költeményt. Minden egyes sora első olvasásra érthető, hiszen világossá, nyilvánvalóvá szerette volna tenni a kultúráját komfortos gyökértelenségre cserélő generáció idegenségét. Áldozatai lettek, de nem háborúnak, hanem a békés építésnek. A Rodope-vidéken is magasodott olyan balladás építmény, mint nálunk Déva vára. Anyanyelvének dallamáról, tájszavairól, megszokott, ismerős és kényelmes öltözetéről, étkezési szokásairól kellett lemondani annak, aki még csak nem is hazát, hanem csupán életmódod és megélhetési forrást cserélt. Sütő András szerint, ha szavaiból, nyelvéből kiesik az ember, akkor léte értelméből is.

Teremtő-tiszteletének, állatszeretetének nyomát sem látta viszont új közegében e nemzedék. Nem retorikai értelemben, de képalkotásaival vádolja a

kort Balabanov. Legalábbis figyelmeztethette olvasóit, hogy a civilizáltság máris sokat veszített a humánumból. (Előtte a mi Lengyel Józsefünk intette ugyanezre olvasóit *Igéző* című széprózájában.)

Félelmetesen pontos a kép, ahogy nem csupán a látható égbolt mérete szűkül le a vidéki sarjak számára, hanem valójában az egész perspektíva. Nem térben, hanem ijesztően: az időben. Megcsonkolódhat ott a létezés, ahol az évszakok közül a hosszú tél jellemzi a jelent. És mégis: a téli világgal szembehelyezi a költő az egyes emberek, hősei szívét, mint hamu alatt élő parazsat. Szép a kép, távol minden sematizmustól vagy álforradalmi álromantikától. A hamu alól újra gyújtó parázs a tavaszt, az újulást, sőt a feltámadást is asszociálja. (Dél-kelet-közép-Európában a keresztény szimbolika gyakorta összefonódott egy, forradalmi megváltódás képzetkörével is!)

Tudjuk, egy költői életművön belül mindig létezik átjárás a saját opuszok és a műfordított költemények között. Papp Árpád jól ismerte a badacsonyi bazalt természetét, keménységét és kébbe játszó szürke színét, a belőle készült kockakövet, amivel szegény olasz (nyilván paraszti származású) vendégmunkások borították be Kaposvár utcáit. A sokkalta megformáltabb, itt-ott kényeskedően választékos városi kifejezések használatára kellett áttérniük a bolgár parasztnak, ha helyt akartak állni az új körülmények között. Papp Árpád, aki ars poetica értékű önfelszólítást helyeztetett *Metszéspontok* című versébe: „kögörgelék legyen, ha szólok...”, igen szívesen magyaríthatta bolgár pályatársa versindítását, aki az 1987-es műfordítás-gyűjteményéből nem hagyhatta ki Petko R. Szlavejko *Nincs kedvem énekelni* című versét sem. Ihletetten magyarította Szlavejkonak az elnémulásban is hitvalló énekét. (Pentelej Zarev *A bolgár irodalom panorámája* című könyvét Szlavejko portréjával kezdi. Gondolat. Budapest. 1984. Pedig a bolgár irodalomnak aranykora is volt, ezer évvel azelőtt már!)

Szlavejko bolgár tájon éppen úgy függeszti lantját galagonyabokorra, mint ahogy a Biblia zsoltárosa Babilon vizeinél a füzekre, vagy Magyarhonban a mi Csokonaink és Arany Jánosunk. Szlavejko e strófával tette le lantját:

*Mivel nincsen ki meghallgassa, lantom
galagonyabokorra fölakasztom,
tövises, szomjú völgy zugába rejtem,
hadd függjön ott mindaddig elfeledten,
és hadd játsszék csupán a szél a húron,
vádolón és búsongva zúgva zúgjon,
amíg nem támad forróbb keblű nemzet –
új kor, mely méltóbb lesz az énekemre...*

Orfeusz lantja, Dávid király hárfája, Arany János szerény tamburája együtt szól Szlavejko húrjaival, azzal az eol-hárfával, amin olyan dalt játszik a szél, amelyet a lélek fú, ahogy akar. A panaszos zoltár ószövetségi hangja átcsap az újszövetségi szenvedéstörténetét diadallal beteljesítő, halk örömhírébe. A galagonyabokor és völgyének 'tövises' képe arra a fájdalmat fölváltó megváltás reményére utal, amit Krisztus koronája ígér. Ha akadhatott bolgár költemény, amely Papp Árpád – *Metszéspontok* című versesköteteinek megjelenését követő – elhallgatását szemérmesen, álarc mögül, de mégis kifejezhette, az egészen bizonyos, Szlavejko költeménye volt.

Sorsszerűnek neveztem Papp Árpád találkozását a bolgár irodalommal. A 'sors' istennője a görög mitológiában Ananké, aki a Moirák és Adraszteaia szülője. Megfellebbezhetetlen az ő ítélete, kikerülhetetlen a végzet, amennyiben ő akarja. A keresztény kultúrkörben Szűz Mária, Jézus édesanyja védi az emberéletet. Zrínyi Miklós szintén a Szűzanyára bízta a sorsát. (Papp Árpád iskolakönyvtárosként őrzője volt a *Szigeti veszedelem* első kiadásának.)

A földrengés egyike azon természeti jelenségeknek, amelyet mind a többistenhívő görögség, mind a kereszténység Isten megnyilvánulásának tartott. Origenész szerint hit révén akár egy ember is válhat olyanná, mint egy földrengés, ha istenül. Ám minden bölcselkedés és miszticizmus nélkül rettenetes átélni végességünket, törékeny embervoltunkat katasztrófa-helyzetekben. Ez közhely és igazság. Történt, hogy 1981. december 19-én Kardzsaliban – a költővel a második emeletén – földrengés következtében megmozdult a tizenhét emeletes Arpesos szálloda.

A küldöttséget nem érte baj. (Szomorú, Szilágyi Domokos és Hervay Gizella a fiúkat, Kobakot, a bukaresti földrengésben veszítették el.) Mint egy görög tragédiában, úgy jöhetett volna akár a végzet a költőre, a szerkesztőre és az akkori hivatalos kísérőkre, irodalompolitikusokra és vendéglátóikra.

Papp Árpádnak van egy bolgár ima-fordítása, egy olyan hála-ének, amely „*Fehér szél támad...*” című reprezentatív antológiába is megjelent, amelyet Juhász Péter szerkesztett 1983-ban:

Konsztantin Preszlavszki: Betűrendes imádság

Emanuil Popdimitrov átköltése nyomán

Az Istenhez így imádkozom:
 Áldott világteremtő Istenem,
 Bölcsesség atyja, igaz kútfeje,
 Cároknak cárja! szent igéd,
 Csodás lángjával illessél szíven,
 Deríts fel, hadd haladjak igaz utadon,
 Engedvén szűz parancsolatjaidnak!
 Élő szövétnek törvényed, tudom,
 Fénye ragyog az áhított-ígért
 Gazdag ajándékhoz vivő ösvényeken.
 Gyűl már a szlávok törzse is,
 Hogy szent kereszted megkeresse,
 Igéd irgalma gyámolítson engem,
 Jutalmaz Szentháromság, egyörök Isten,
 Küld el mindenható igéd kegyelmét,
 Lásd esdeklőn tárom ki karjaim,
 Mivel te bőkezűn mérsz mindenkinek,
 Nékem is adsz, tudom, ajándokodból...
 Óvjál és tarts meg épen,
 Őrizz a fáraók gőgjétől engem,
 Pompás szárnyas kerubok erejében
 Részeltetvén, hadd írjak lelkesen
 Sok s nagy csodatéteményeidről,
 Szent nyomdokát követvén a két dicső
 Tanítónknak – szálljon fejükre áldás!
 Utaid s igéid megvilágosítva. Hadd
 Ünnepeljen, Szentháromság, a népem,
 Víg hálaénekekkel köszöntvén,
 Zengjék az Atyát, Fiút és Szentlelket, dicsérve
 Zsolozsmás hittel mindenek,
 Most és mindörökké,
 amen.

Konsztantin Preszlavszik neve mellett Papp Árpád műfordítás-gyűjteményének tartalomjegyzékében a 9. század vége s a 10. század eleje szerepel. Ekkor élhetett az imádság szerzője, évszázadokkal előbb, mint az *Ómagyar Mária-siralom* fordítója. Az alfabetikus akrosztichoni formával a gyermekolvasók is találkozhatnak, hiszen Móra Ferenc *Zengő ABC* című költeménye szintúgy egy igazi abecedarium, amit ismert már az ókori akkád és a héber költészet. (Lásd a 119. zsolttárt!)

Papp Árpád a *Világirodalmi lexikon* szócikkében a következőket írja e verstípusról: „...a forma a görögöknél a hellenizmus időszakától, a latinoknál

Enniustól kezdve általánosan használt.... A latin irodalom mellett gyakori volt a középkori újjörög irodalomban *piimata alfavitika* néven; főként a szerelmi költészet formájaként, de az erkölcsjavító egyházi költeményekben is megtalálható, sőt, a kivándorlók panaszdalaiban is.”

Papp Árpád somogyországi, dunántúli, azaz pannon költő. S e 'pannon' jelző rangos epitheton, mivel Janus Pannonius nevét úgy fordították, hogy Magyarországi János. A római kor Pannóniájában békében élhettek más népekkel között a szláv keresztények. Zalaváron a glagolita ABC megalkotóinak, Európa társvédőszentjeinek, Szent Cirillnek és Szent Metódnak emlékművet állított az utókor. A 9. század második felében a görög testvérek Tesszalonikából indultak, s érkeztek Rómába és ebbe a térségbe is: cseh-, morva- és dunántúli településekre. Preszlavszik abecedárium-fohászában ők szerepelnek:

*Szent nyomdokát követvén a két dicső
Tanítónknak – szálljon fejükre áldás!*

Papp Árpád életében és költészetében a földrengésből való megmenekülés és a gyönyörű versfordítás számomra nem pusztán két biográfiai adat, közöttük az összefüggés pillanatra sem volt kérdéses.